

68 (68).
ARMENUHİ BALABEK YEĞİKİYAN'IN ANLATTIKLARI
(1910, KARS DOĞUMLU)

Bizim Kars'ta çok huzurlu bir yaşamımız vardı. Babamın bir dükkânı vardı. Evimiz bize aitti. Bir gün annem bana : "Hamama gidelim" dedi. Bizi alıp hamama götürdü. Ona "balkonlu hamam" diyorlardı; çünkü suyun üzerinde inşa edilmişti. Biraz yüzdükten sonra, bir gürültü patırtı duyuldu. Meğer Türkler hamama girmişlerdi. Genç kızları çırılçıplak çekip götürüyorlardı. Kimse duymasın diye, sessiz sedasız gelmişlerdi. Annem bizi bir dostunun evine götürdü. Babam gelip bizi buldu ve anneme : "Maryam, burası yaşanacak yer değil artık. Aleksandrapol'a gidelim" dedi.

- Yanımızda ne götürelim? diye sordu annem.

- Hiçbir şey götürmeyelim; çocukları kurtaralım.

Trenle Aleksandrapol'a gittik. Annemin yakınları bizi karşıladılar. İki gün geçmemişti ki, babam kafası karışmış, elbiseleri yırtılmış bir halde geldi.

- Ne bu halin? diye sordu annem.

- Türkler Kars'a akın ettiler; bütün dostlarımızı ahırlara doldurarak diri diri yakıp öldürdüler. Biz, sağ kalanlar Kars Vadisi'ne kaçtık. Kaçan kurtuldu; Türklerin eline düşen Ermeniler öldürüldü.

Aleksandrapol meydanı kamyonlarla doluydu. Halk Tiflis'e gitmek istiyordu. Sırtıma kız kardeşimi bağladılar. Annem yanına elbise, palto ve yiyecek aldı. Halk meydana dolmuştu. Halkı Tiflis'e götürecek bir katar gelmişti. Sırtımdaki çocukla beni yukarı çektiler. Ben ise ağlıyordum. Annem aşağıdaydı. Tren hareket etmeye çalışıyordu. Trenin üstüne çıktık; orda iğne atsan yere düşmezdi. O şekilde Sadakhlu'ya vardık. Pusuya yatmış Türkler bomba attılar; tren durdu. Makinist öldü. Halk dışarı döküldü. Türklerle çatışma başladı. Biz de inmek istiyorduk; ama bir Rus subayı inmemize izin vermedi; babama silah verdi. Babam aşağı inip Türklere karşı dövüşmeye başladı. Biz vagonun penceresinden seyrediyor, öldürülenleri, yere serilenleri görüyorduk. Sağ kalan Türkler kaçtılar. Ölenleri yerde bırakıp, yaralıları çekerek vagona çıkardılar. Tren hareket etti ve bizi Tiflis'e ulaştırdı. Bizi evlerin avlularına yerleştirdiler.

Babam gidip mısır ekmeği getirdi. Bizim için olağandışı, mısırdan yapılmış bu ekmeği yiyemiyorduk. Tiyatroya gidenler bize bakıp acıyorlardı. Çocuklar yerlere serilmiş yatıyorlardı.

Tiflis'te bir at arabası kiralayıp Rusya'ya doğru gittik. Kuban'a vardık. Orda yüksek bir kulenin tepesinde bir adam duruyordu. Meğer onlar Çeçenmiş. Bu sefer de onlar üzerimize saldırdı, katletmeye başladı.

Armavir'e gittik. Őimdi de abaye, apulcularıyla birlikte acımasızca yağma yapıp, insanları öldürüyordu. O çok vicdansız bir adamdı; mülteciler onu sevmiyorlardı. Makineli tüfeğini ateşleyip herkesi öldürüyordu. Yeniden Aleksandrapol'a döndük.

İyi ki, babamın Kars'ta dükkânı varmış; bizi o kurtardı. Babam altınlarını benim vücuduma bağlamıştı. O altınlar sayesinde kurtulduk. Yedi kardeşlik; bir tek ben hayatta kaldım.